

Національна рада України
з питань телебачення
і радіомовлення

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ:

ЯК АВАРІЮ ВИСВІТЛЮВАЛИ МЕДІА

ПРИП'ЯТЬ – «АТОМНЕ» МІСТО МАЙБУТНЬОГО

Середній вік мешканців міста Прип'ять станом на 1986 рік становив лише 26 років. Це було місто молодих спеціалістів та молодих сімей.

За кілька годин до аварії у місті гуляли весілля, а на 1 травня готували відкриття парку атракціонів із тим самим відомим «Колесом огляду», яке так і не встигло покатати жодну дитину.

**Прип'ять вважалася
еталоном радянського
містобудування:
широкі проспекти,
багато зелені, сучасні
палаці культури та
басейни.**

Сьогодні Прип'ять – унікальний заповідник, де ліс росте крізь асфальт, а вулицями вільно гуляють вовки та олені.

ХРОНІКА КАТАСТРОФИ: ЧОРНА НІЧ 26 КВІТНЯ

О **01:23** під час випробувань на 4-му енергоблоці стався потужний тепловий вибух, який повністю зруйнував реактор. Радіоактивна хмара піднялася на **10 км** і зачепила **27 країн**.

Потужність викиду радіації була еквівалентна **500 бомбам**, скинутих на **Хіросіму**.

Першими удар прийняли пожежники караулів Володимира Правика та Віктора Кібенка. Вони гасили вогонь без спеціального захисту, рятуючи станцію від вогняного ланцюга на інші енергоблоки. **Вогонь** всередині блоку **не вщухав до 10 травня**. До ліквідації залучили понад **600 тисяч осіб**.

27 квітня **45 тисяч** прип'ятчан вивезли за 3 години. Їм казали: «це тимчасово», дозволяючи взяти лише документи та мінімум речей. **Вони не повернулися**.

Перші дві доби влада **СРСР мовчала**.

Перше лаконічне повідомлення з'явилося лише **28 квітня**.

ТОЙ, ХТО ЗРОБИВ ПЕРШИЙ ЗНІМОК

Через 40 років ми маємо повну картину подій на Чорнобильській АЕС лише завдяки мужності журналістів та їхньої одержимості професією.

Штатний фотограф ЧАЕС **Анатолій Рассказов** зробив перші фото зруйнованого блоку вже об одинадцятій ранку 26 квітня з гелікоптера.

О 23:00 того ж дня фотографії передали урядовій комісії й негайно вилучили КДБ. Більшість знімків були відредаговані або засекречені, щоб применшити масштаб катастрофи.

Лише у 1987 році дві фотографії Рассказова були опублікували в пресі, але без згадки імені автора.

ІГОР КОСТІН: ЛЮДИНА, ЯКА ПОБАЧИЛА ПАЛАЮЧИЙ РЕАКТОР ЗБЛИЗЬКА

Ігор Костін був серед перших фотографів, який наблизився до зруйнованого реактора вже через кілька годин після вибуху. Його перші кадри з гелікоптера були чорними та засвіченими через величезний рівень радіації – «світилася» сама плівка. Зберігся лише один чіткий знімок, який став першим документальним доказом масштабу руйнувань.

Щоб зняти «ліквідаторів» на даху, Костін виготовив свинцевий кожух для камери та чотири рази піднімався в епіцентр пекла.

Фотограф документував зону 10 років (1986–1996), фіксуючи мутації тварин, будівництво Саркофага та долі людей.

Він отримав престижну премію World Press Photo, але заплатив за це здоров'ям, перенісши кілька операцій через опромінення. Ігор Костін: **«Біди, які я бачив у Чорнобилі, – це мій оголений нерв. Вони роблять мене монстром. Не через мої власні біди, а через сотні тисяч людей, які стали жертвами не за власним вибором».**

ЖУРНАЛІСТИ, ЯКІ РОЗПОВІЛИ СВІТУ ПРАВДУ ПРО КАТАСТРОФУ

Любов Ковалевська:

журналістка з Прип'яті, яка ще за місяць до аварії опублікувала статтю-попередження про небезпеку будівництва ЧАЕС. Згодом вела незалежне розслідування «Чернобыль “ДСП”» на основі таємних документів.

Володимир Репік та Валерій Зуфаров:

Лише через дев'ять днів після вибуху влада дозволила підійти до зруйнованого реактора. Їхні кадри з гелікоптера на висоті 25 м над реактором стали офіційними візуальними доказами катастрофи і облетіли світові медіа. Обидва фотографи померли від хвороб, спричинених радіацією

Володимир Шевченко:

режисер-документаліст, який зняв фільм «Чорнобиль. Хроніка важких тижнів». На його плівці зафіксовані кадри, де видно білі цятки — це радіаційні удари по емульсії. Він помер від променевої хвороби невдовзі після зйомок.

ОЛЬГА ГЕРАСИМ'ЮК: СПОГАДИ ЖУРНАЛІСТКИ

Після вибуху на Чорнобильській АЕС Ольга Герасим'юк, яка на той час працювала кореспонденткою газети «Комсомольское знамя», вирушила до Прип'яті, щоб побачити все на власні очі та задокументувати масштаби трагедії. Разом із військовим дісталася до зони, де дозиметр безперервно сигналив про небезпеку.

Згадує, як лише на лічені секунди забігала до зруйнованих приміщень, де в темряві без належного обладнання виснажено працювали ліквідатори.

Ночувати доводилося в казармі разом із солдатами-ліквідаторами – без води та відповідного захисту, з постійним відчуттям невидимої радіоактивної пилюки, яка, за її словами, «ніби залишився на шкірі назавжди».

Згодом, уже працюючи на телебаченні, Ольга Герасим'юк неодноразово поверталася до зони відчуження. До 10-річчя трагедії готували фільм: плавали по ріці Прип'ять, знімали людей, які не виїхали або повернулися додому.

Пригадує, що тоді суспільство охоплювала радіофобія, а тих, хто наважувався жити там, часто не розуміли й навіть переслідували. Свої спогади й відзняті матеріали планує оприлюднити у фільмі, який розмістить на YouTube – як свідчення для тих, хто має знати й пам'ятати.

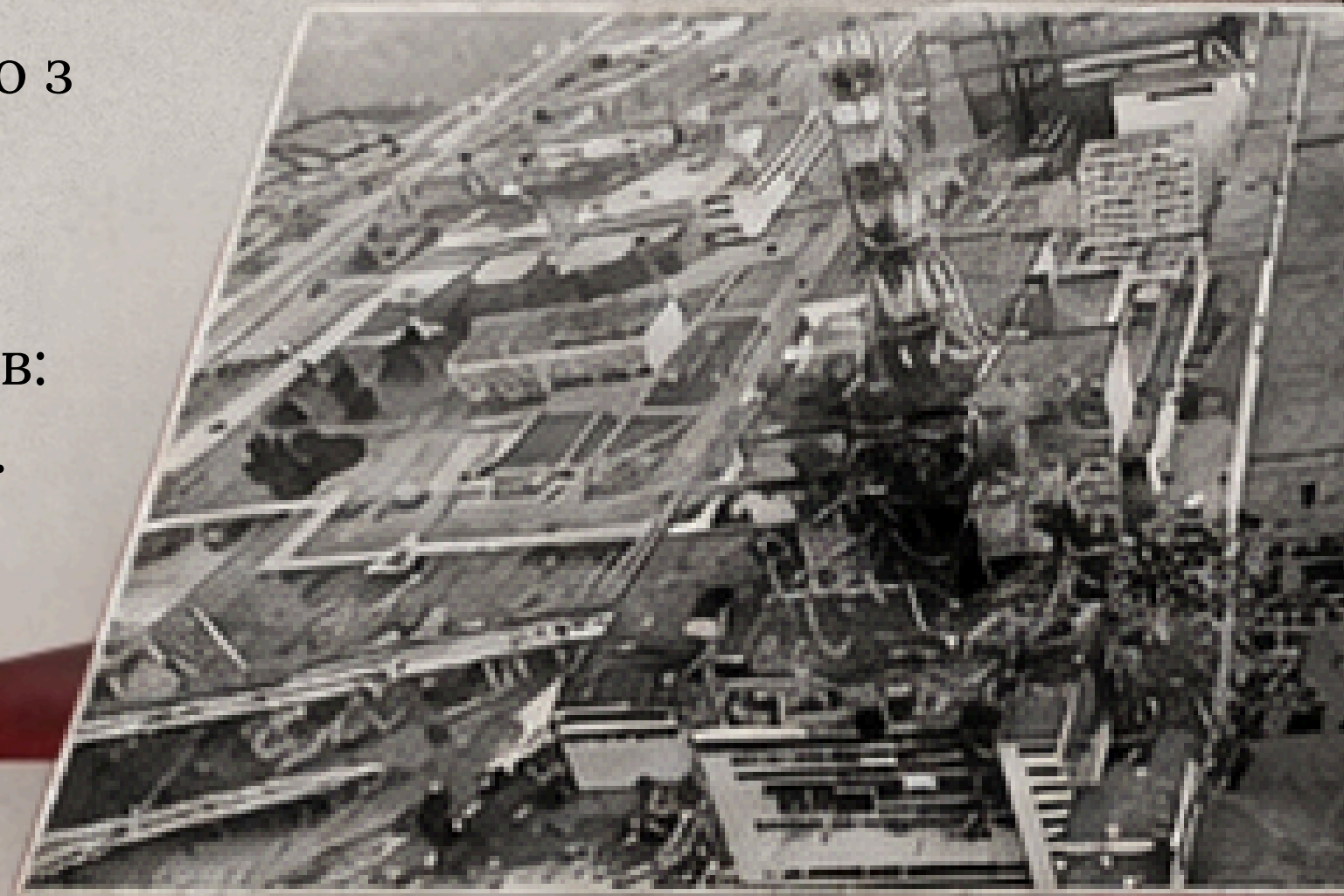
МІЖНАРОДНИЙ РЕЗОНАНС ТА ПРОРИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЛОКАДИ

Офіційний Київ та Москва мовчали майже дві доби. Першими тривогу підняли на шведській АЕС «Форсмарк», де зафіксували радіоактивну хмару з боку СРСР.

12 травня 1986 року газета «Правда» вперше опублікувала фото з місця аварії. Автором цього історичного знімка, зробленого з гелікоптера, був українець Володимир Репік.

Завдяки кадрам українських фотокореспондентів світ зрозумів: Чорнобиль – це не «невелика аварія», а глобальна катастрофа.

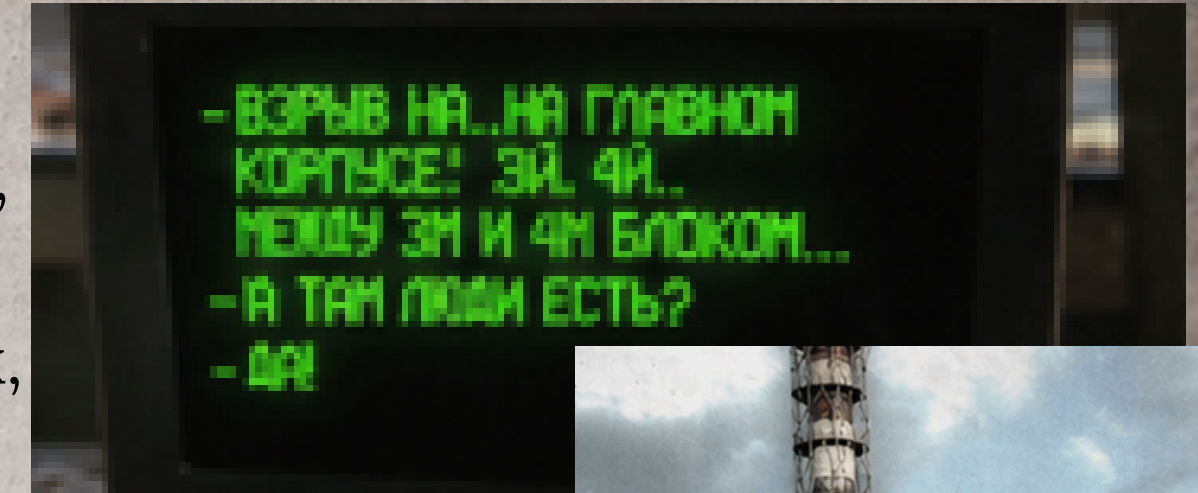
Журналісти стали містком між закритим об'єктом і людством, змусивши владу розпочати масштабну евакуацію.

ПЕРШІ ТЕЛЕВІЗІЙНІ КАДРИ ТА ПЕРЕДАЧІ ПРО ЧОРНОБИЛЬ

«Дзвони Чорнобиля» (1986–1989)

Серія документальних фільмів і телепрограм на українському телебаченні, присвячена ліквідації наслідків аварії. Автори програми першими почали говорити про радіаційний стан, здоров'я людей та проблеми евакуйованих, наслідки опромінення без офіційних «прикрас».

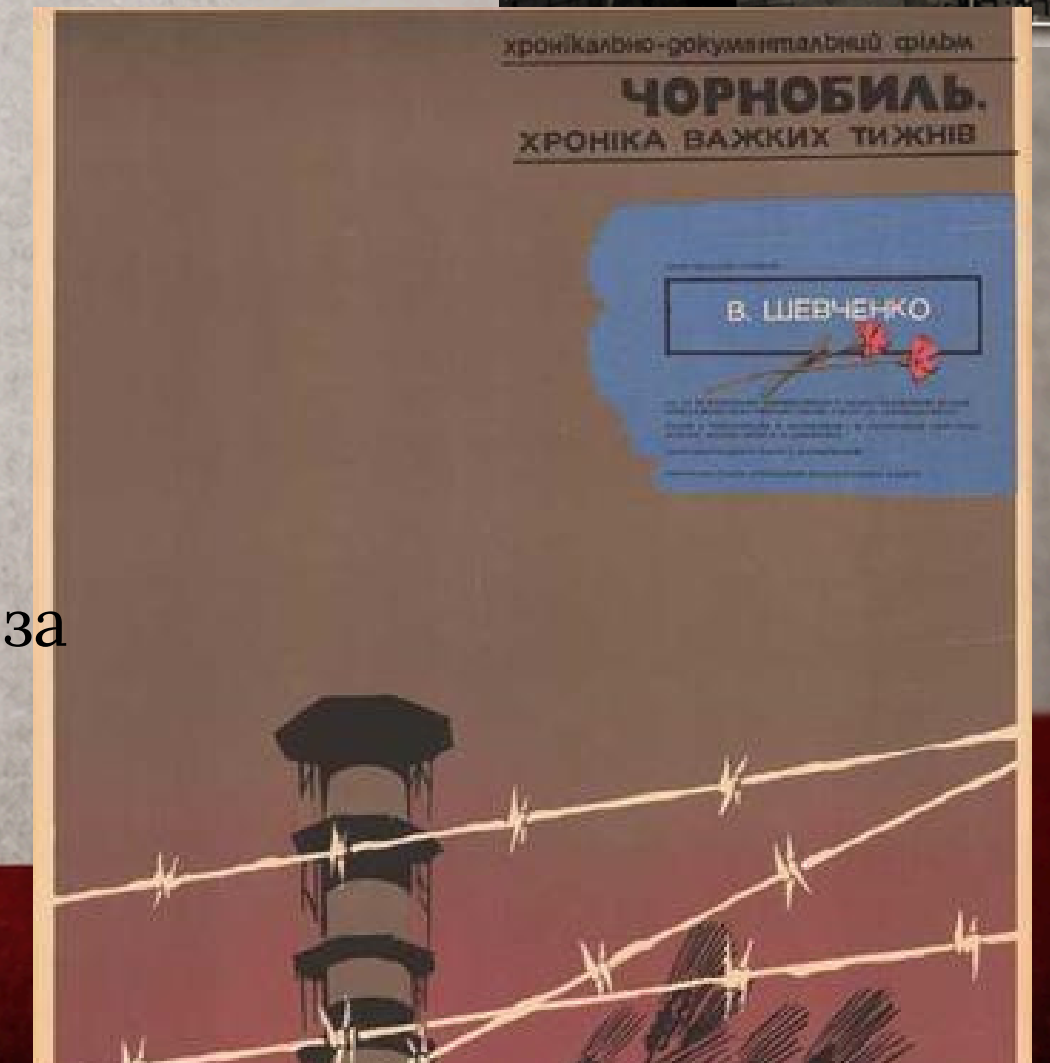
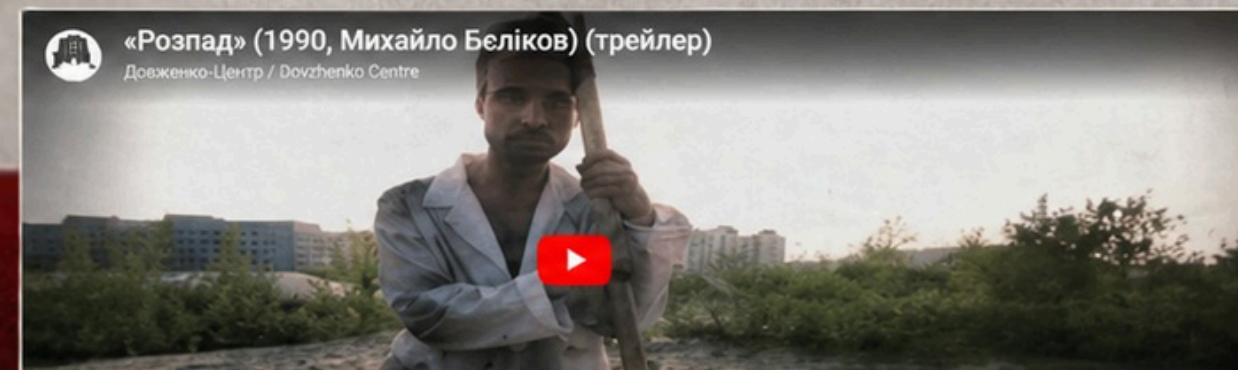
Спеціальні випуски програми «Время» та тележурналу «Прожектор перебудови»

Хоча початково ці програми видавали дозовану інформацію, саме в них у травні 1986-го з'явилися перші репортажі зі станції, зняті операторами, які працювали безпосередньо в зоні 4-го енергоблока.

«Чорнобиль: Хроніка важких тижнів» (1986 рік).

Обговорення фільму Володимира Шевченка стало основою перших тематичних телеефірів. На плівці були зафіксовано «шуми» – білі плями, спричинені дією радіації на камеру. Це було візуальне підтвердження невидимої небезпеки, яке побачили мільйони глядачів. Фільм став першим детальним звітом про будівництво Саркофага, а його автор заплатив життям за ці кадри.

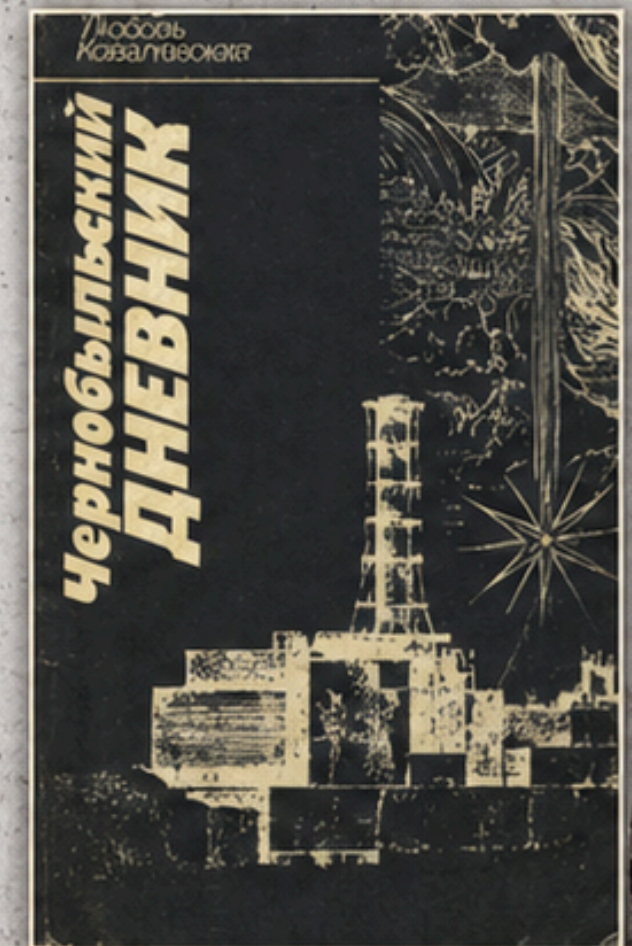
ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА, ЯКА ПРОРВАЛА СТІНУ ДЕРЖАВНОЇ СЕКРЕТНОСТІ ТА ЦЕНЗУРИ

Поява перших літературних творів про Чорнобиль стала справжнім «інформаційним проривом», що трансформував замовчувану трагедію у загальнолюдський досвід.

Письменники-першопрохідці взяли на себе роль літописців, перетворивши художнє слово на інструмент збереження пам'яті та пошуку моральних відповідей на виклики атомної ери.

- **Володимир Яворівський — «Марія з полином у кінці століття» (1987)** Перший в Україні художній роман про трагедію.
- **Юрій Щербак — «Чорнобиль» (1987)** Документальна повість, де зібрано унікальні інтерв'ю з ліквідаторами, пожежниками та академіками.
- **Борис Олійник — «Сім» (1988)** Драматична поема про подвиг першої шістки пожежників та сержанта, які першими вступили в бій з вогнем на реакторі.
- **Любов Ковалевська — «Чорнобильський щоденник» (1986–1987)** Нотатки публіцистки та мешканки Прип'яті, яка ще до аварії попереджала про технічні проблеми на станції.

УРОКИ ЧОРНОБИЛЯ ТА ЮНЕСКО

За сорок років, що минули після катастрофи, Чорнобильська зона відчуження перетворилася на унікальний природний заповідник, де без втручання людини відродилося життя. Там, де колись панувала техногенна пустка, тепер вільно живуть рідкісні види тварин, як-от коні Пржевальського, зубри та навіть бурі ведмеді, доводячи неймовірну здатність природи до самовідновлення.

- У 2018 році на території станції (прямо навпроти Саркофага) відкрили сонячну електростанцію Solar Chernobyl. Місце, що колись було «отруєне» енергією, тепер генерує чисту «зелену» електрику.
- **ЮНЕСКО** працює над збереженням пам'яті, дослідженням екологічного відновлення, боротьбою з дезінформацією про техногенні ризики та **вшанує 40-ві роковини Чорнобильської катастрофи. Це рішення було ухвалене на 224-й сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО за запитом України.**
- **Документи** про Чорнобильську катастрофу офіційно **включені до Міжнародного реєстру програми «Пам'ять світу»**, що підтверджує їхню глобальну цінність.

